

PORT
PAYÉ
HELLAS



'Ελεύθερη πληροφόρηση

ΔΕΛΤΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: 'Ο Μητροπολίτης 'Αττικής και Μεγαρίδος ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ
'Αριθμός φύλλου 226 1 'Απριλίου 2008

'Η άδοκιμη δοκιμή



κδιπλώσαμε και σχολιάσαμε, μέ τό προηγούμενο σημείωμά μας, κάτι πού τό θεωρούμε αυτόνοτο, αλλά πού φαίνεται νά μή λειτουργεί, όταν τροchioδρομούμε τίς άνησυχίες μας και την έρευνά μας σέ ύπαρξιακούς προβληματισμούς και, κυρίως, στό έρώτημα ποιό είναι ή ποιό μπορεί νά είναι τό νόημα του βίου. 'Επισημάναμε, ότι ή όποιαδήποτε άλλαγή στην έπιστήμη, στην τεχνολογία ή και στην κοινωνική διαστρωμάτωση, για νά εκτιμηθεί ως πρόοδος, πρέπει νά είναι άποτέλεσμα και εκτύπωμα λιπαρής μελέτης και μακράς, προσεκτικής και άνεπηρεάστης άπό σκοπιμότητες δοκιμής. 'Αν τά κίνητρα δέν είναι «κεκαθαρμένα» και αν ό μόχθος δέ συμπληρώσει τόν άπαραίτητο κύκλο του, τό σκαλοπάτι της γνώσης ή της τεχνικής δεξιοτήτας δέ δικαιούται νά

έγγραφει ὡς πρόδος «ὕπαρκτηκή» τοῦ ἐρευνητῆ ἀνθρώπου καί τῆς γενιᾶς του. Καταντάει ἀπροσδιόριστο ἐξόγκωμα στό γήπεδο τῆς ἱστορίας, ἐπικίνδυνο γιά κεῖνον, πού ἀνοίγεται, μέ ἐλπίδες, στήν κούρσα τοῦ βίου.

Πίστη μας βαθειά καί ἀταλάντευτη εἶναι, πώς τό ἴδιο ἀξίωμα, φορτισμένο μέ περισσή ἐπίγνωση εὐθύνης καί μέ διάθεση ἀναφορᾶς σέ ἀνοιχτούς ὑπαρξιακούς ὀρίζοντες, πρέπει νά πρυτανεύει καί κατά τήν ἀξιολόγηση τῶν προτάσεων βίου, πού ἐμφανίζονται στήν ἀγορά τῆς καθημερινότητας μέ τήν ἐτικέτα τῆς προοδευτικῆς ἀναπροσαρμογῆς καί τῆς ἀνύψωσης τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου. Δέν εἶναι νοτιό, δέν εἶναι ἐξυπηρετικό τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, τό ὁποιοδήποτε life style, πού διαφημίζεται ὡς καινούργιο, ὡς προοδευτικό καί χαρισματικό, νά μήν ἔχει περάσει ἀπό τή βάσανο τοῦ προσεκτικοῦ, ἐπίμονου ἐλέγχου καί νά μή συνοδεύεται μέ τίς ἀπαραίτητες ἐγγυήσεις τῆς ἀναβαθμισμένης ποιότητάς του.

Βλέπω μπροστά μου κάποιους ἀπό τούς σύγχρονους ἐρασιῆς τῶν βιαστικῶν ἀλλαγῶν καί ἀπολογητές τοῦ ἀβασάνιστου ἐνστερνισμοῦ τοῦ ἐκμοντερνιστικοῦ παραληρήματος, πρόθυμοι καί ἔτοιμοι νά μέ ἀντιμετωπίσουν, ὄχι μέ ἐπιχειρήματα τοῦ χῶρου τους, ἀλλά μέ προσφυγή σέ μιά φράση τοῦ Παύλου, τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου τῆς πατρίδας μας καί ὀλόκληρης τῆς Εὐρώπης. Μέ ἀναφορά στήν προτροπή, πού κάνει ὁ φωτισμένος Ἀπόστολος στούς Θεσσαλονικεῖς: «*Πάντα δοκιμάζετε, τό καλόν κατέχετε*» (Α΄ Θεσσ. ε΄ 21). Ἡ ἐρμηνεία τους εὐκόλη καί-κατ' αὐτούς-πειστική. «Ὁ Παῦλος εἰσηγεῖται καί παρακινεῖ, τό κάθε τι νά τό γεύονται οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας καί, κατά προέκταση, ὅλοι οἱ νοσταλγοί τῆς εὐτυχίας. Νά τό ἀπολαμβάνουν. Καί, μέ κριτήρια τά ἀποτελέσματα τῆς προσωπικῆς τους γεύσης, νά προχωροῦν στήν νιοθέτηση ἢ στήν ἀπόρριψη τῆς διδαχῆς ἢ τοῦ σχήματος ζωῆς. Ἄν δέ ἱκανοποιεῖ ἢ, ἂν ἡ ἐπόμενη διαφήμιση σπρώχνει σέ κάτι πιό φρέσκο, πιό ἐντυπωσιακό, ἄς τό προσπερνοῦν, γιά νά προχωρήσουν στήν ἐπόμενη-καί ἴσως ἐλκυστικότερη-γεύση.

Τό ἐρμηνευτικό αὐτό σχῆμα, ἀποδεκτό ἀπό μεγάλη μερίδα τοῦ σύγχρονου κόσμου, δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τό ἀποστολικό

μήνυμα. Δέν ἔχει τή σφραγίδα τῆς ἐννοιολογικῆς ἀκρίβειας, πού χαρακτηρίζει καί ἰδιοποιεῖ τήν ἑλληνική μας γλώσσα. Καί-πολύ περισσότερο-δέν ἀνταποκρίνεται στήν Καινοδιαθηκική, ἀνθρωπολογική διαλεκτική. Στό σύγχρονο γλωσσάριό μας-τό ἐκπεσμένο καί ἀλλοτριωμένο-ἡ λέξη «δοκιμάζω», μετατοπίστηκε ἀπ' τήν ἀρχική της ἔννοια τῆς ἐπίμονης δοκιμασίας, τῆς ἐπισταμένης διερεύνησης τῆς ἀλήθειας καί τῆς γνησιότητας, πρὶν κανεῖς ἀποδεχτεῖ τήν ὁποιαδήποτε πρόταση. Καί ἐκτροχιάστηκε στήν ἔννοια τῆς ἄμεσης ἀποδοχῆς, τῆς γεύσης, τῆς ἀπόλαυσης. Μέ, δυντηκό δικαίωμα, τήν ἐκ τῶν ὑστέρων διατύπωση τῆς θετικῆς ἢ τῆς ἀρνητικῆς κρίσης.

Αὐτή ἡ ἔρμηνεία, φαντάζει ἐλκυστική καί ἐκσυγχρονιστική, γιά κεῖνον, πού αὐτοπαραδίδεται ἄκριτα στήν ἀγοραία διαφήμιση, μέ τή φρούδη ἐλπίδα, ὅτι διαφεύγει τή στασιμότητα καί μπαίνει στό κλάμπ τῶν προνομιακά φωτισμένων καί ἐκσυγχρονισμένων. Ἄλλὰ, τό ἀποτέλεσμα εἶναι, πέρα γιά πέρα, ἀρνητικό καί καταλυτικό. Ὁ ἄνθρωπος, ἡ πολύτιμη καί ἀναντικατάστατη ὕπαρξη, ἡ προικισμένη μέ τό ἀτίμητο δῶρο τοῦ λογικοῦ, μπαίνει στήν κούρσα τῆς ἄλογης καί ἀνέμελης δοκιμῆς. Τῆς γεύσης τοῦ ἀδοκίμαστου, ἀλλά μοντέρνου. Τοῦ εὐτελοῦς καί συχνά ἐπικίνδунου, ἀλλά δι-αφημισμένου ἀπό τά ἀνοικτά τηλεοπτικά παράθυρα. Καί, χωρίς νά τό συνειδητοποιεῖ ἢ χωρίς νά μπορεῖ νά ἀνακόψει τήν ἔκβαση, μέρα μέ τή μέρα, κατηφορίζει στήν ἀσυδοσία. Στήν ὀμηρία τοῦ «προσώπου» του. Στήν ἀπεμπόληση τῆς νοτικῆς καί τῆς βουλευτικῆς ἐλευθερίας του. Σέ σχήματα, σέ καταστάσεις καί σέ ἐμπειρίες ὑποταγῆς στούς σχεδιασμούς τῆς ὀργανωμένης ὀλιγαρχίας.

Τό ἀποστολικό μήνυμα δέν ἀπομακρύνεται ἀπό τήν κλασσική ἔννοια τοῦ ρήματος «δοκιμάζω». Καί, ταυτόχρονα, ἀνοίγει ἄλλους ὀρίζοντες στήν ὑπαρξιακή προβληματική. Κατακυρώνει στόν ἄνθρωπο τό προνόμιο τῆς προσωπικῆς του ἐλεύθερης κρίσης. Τοῦ ἐξασφαλίζει τό δικαίωμα τῆς προσεγμένης ἐπιλογῆς. Καί τόν προσανατολίζει στή διαύγεια τῆς ἀλήθειας. Στήν νιοθέτηση τῆς γνησιότητας. Στόν ἐνσυνείδητο νοηματισμό τῶν σχεδιασμῶν του καί τῆς πορείας του. Στήν πληρότητα καί στή χαρά «ἦν οὐδείς αἶρει» (Ἰωάν. 1στ' 22) ἀπό τό χαρισματικό ἄνθρωπο.



Καί... Σχολή πλαστογραφίας;



ρίν χρόνια, αίφνιδιασμένοι και βαρειαί θλιμμένοι, αναγκαστήκαμε νά φωτογραφήσουμε τά πλαστογραφημένα ψηφοδέλτια του τότε Ἀρχιεπισκόπου

Χριστόδουλου, πού ἐξασφάλισαν τή σκηνοθετημένη μετάθεση του Μητροπολίτη Παντελεήμονα Μπεζενίτη από τή Ζάκυνθο στην Κηφισιά. Ὅσοι γυρόφερναν στους Συνοδικούς διαδρόμους γνώριζαν, πώς ἡ πλαστογραφία αὐτή δέν ἦταν ἡ μοναδική. Καί ἄλλα ὄράματά του ὁ μακαρίτης καί ἄλλες ἐπιδιώξεις του τά πριμοδοτοῦσε μέ τήν εὐκαιριακή, εὐστροφή χρήση τῆς πλαστογραφίας. Ὁ ἱστορικός, πού θά ἀναδιφήσει ἔγγραφα καί Συνοδικά Πρακτικά, εἶναι βέβαιο, πώς θά σκοντάψει σέ συγκεκριμένα περιστατικά, θά τά διερευνήσει προσεκτικά καί θά ἐκφέρει ἀμερόληπτη κρίση.

Ἐκεῖνο, πού αίφνιδίασε πολλούς, κατά τή μεταχριστοδουλική ἐποχή, πού ἀνέσυρε ἀπό τόν τάφο τίς μνήμες τῶν πλαστογραφιῶν καί κάλυψε μέ πρόσθετη αἰθάλη τό πορτραῖτο του νεκροῦ Ἀρχιεπισκόπου, εἶναι τά πολλαπλά δημοσιογραφικά ρεπορτάζ, πού φέρουν ὡς πλαστογράφους πρό-

σωπα τῆς αὐλῆς του, πνευματικά του παιδιά καί-κατά τή δημοσιευμένη διαθήκη του-κληρονόμους τῶν εὐχῶν του καί τῶν ἐνθυμίων του. Καταγγέλλονται ἀνοιχτά, ὅτι πλαστογράφησαν τό κείμενο τῆς διαθήκης του καί, πρίν ἀπό τήν ἐκδημία του, κατά τήν περίοδο τῆς ἔσχατης ἀδυναμίας του, κάποια ἄλλα ἔγγραφα, πού ἐκπέμφθηκαν ἀπό τήν ἀρχιεπισκοπική κατοικία τῆς Φιλοθέης.

Τό νά σπεύσει κανείς, δίχως ἐξουχιστικό ἔλεγχο, νά υἱοθετήσει τίς πληροφορίες, ὅτι οἱ προνομιούχοι τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς αὐλῆς πλαστογραφοῦσαν ἔγγραφα καί διαθήκες, γύρω ἀπό τό κρεβάτι του ψυχορραγοῦντος προισταμένου τους καί γέροντά τους, εἶναι τόσο βαρῦ, πού τό ἀπωθεῖ ἡ συνείδηση. Ἀλλά καί τό νά τίς προσπεράσει, ἀπροβλημάτιστα καί ἀδιαμαρτύρητα, νά φιμώσει τόν προβληματισμό τῆς ψυχῆς του καί νά μὴν ἀπαιτήσει ἐπαρκεῖς, πειστικές ἐξηγήσεις ἀπό τήν πτέρυγα τῶν στιγματισμένων δημόσια ὡς πλαστογράφων καί ὡς ἰδιοτελῶν διαχειριστῶν τῆς ἐμπιστοσύνης του Χριστόδουλου, ἀποτελεῖ εὐνουχισμό τῆς νοημοσύνης καί ἀκύρωση τῆς ἀξιοπρέπειας.

Ἐμεῖς, πρὸς τό παρόν, θά σταθοῦμε στὴ μέση τοῦ δρόμου. Στό ὄριο τοῦ φόβου, μὴ καὶ σπιλώσουμε ἄδικα λειτουργοὺ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔμφοβου προβληματισμοῦ, μὴ καὶ ἡ ἐπέλαση τῆς διαφθορᾶς κατέκλυσε τὰ ἄδυτα τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου. Θά ἐπιφυλαχτοῦμε καὶ θά ἀποφύγουμε νά υἰοθετήσουμε, στό σύνολό τους τίς δημοσιοποιημένες καταγγελίες καὶ νά ἐκφέρουμε, ὀριστικοποιημένη, τὴ δική μας κρίση. Ἀλλὰ καὶ δέ θά προσπεράσουμε, «ἐν πλήρει ἀδιαφορία» τό δημοσιογραφικό θόρυβο, γιατί μιὰ τέτοια στάση ἰσοδυναμεῖ μὲ ἀλόγιστη ἐπικάλυψη. Σέ πρῶτο πλάνο, θά ἐντοπίσουμε μερικά δημοσιεύματα τοῦ καθημερινοῦ καὶ τοῦ ἐβδομαδιαίου Τύπου. Θά τὰ προσφέρουμε στοὺς ἀναγνώστες μας, γιὰ νά τοὺς δώσουμε τὴν εὐκαιρία νά σκάψουν καὶ αὐτοὶ βαθύτερα τό λάκκο τῶν πιθανῶν ἐκτροπῶν καὶ νά ἀποκρυσταλλώσουν τὴν προσωπική τους, ὑπεύθυνη ἄποψη. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ἡ συνισταμένη τῶν κρίσεων, πού ἀποτελεῖ τό «δικαίωμα» καὶ τὴ «χαρισματική» λειτουργία τοῦ εὐρύτατου ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος, πρέπει νά ἐπηρεάσει σοβαρὰ τὴ Συνοδικὴ διοίκηση καὶ νά ἀποτυπωθεῖ, μὲ ζωηρά γράμματα, στὴν ἱστορικὴ βίβλο τῆς Ἐκκλησίας.



1. Ἐνα μῆνα πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκδημία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστόδουλου, ἡ δεκαπενθήμερη ἔφημερίδα ἐκκλησιαστικῶν εἰδήσεων «Ὁρθόδοξος Κόσμος», δημοσιοποιοῦσε τίς πρῶτες ὑποψίες γιὰ πλαστογραφικὴ παρεμβάσεις σέ κείμενα, πού ἐκπορεύονταν ἀπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴ κατοικία ὡς

προσωπικές, βιωματικές ἐκμυστηρεύσεις τοῦ ἄρρωστου πρωθιεράρχη.

Στὴν πρώτη σελίδα τῆς ἔφημερίδας καὶ ἐντὸς πλαισίου, διαβάζουμε:

«Ποιὸς ὑπογράφει στὴ θέση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου; Ξένο χέρι ὑπέγραψε ὡς "Χριστόδουλος" σέ ἐπίσημη ἐπιστολή».

Καὶ στὴν τρίτη σελίδα, ἀναλυτικὸ ρεπορτάζ ἐνημερώνει τοὺς ἀναγνώστες, ὅτι «ἄλλο χέρι» ὑπέγραψε τὴν εὐχαριστήρια ἐπιστολή, πού ἔστειλε ὁ Χριστόδουλος στὸν κ. Χαράλαμπο Τζανετάτο, «τόν ἄνθρωπο, πού τόν φιλοξένησε στό Μαϊάμι, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του».

Μεταφέρω κάποια ἀποσπάσματα:

«Διαβάζοντας τό κείμενο, πού ἡ ἔφημερίδα (Τό Παρόν) δημοσίευσε αὐτούσιον, ἦταν σαφές πὼς κάτι συνέβαινε μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Εἶναι γνωστὸ σέ ὄλους ὄσους κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία πὼς τὰ γράμματα τοῦ κ. Χριστόδουλου εἶναι χαρακτηριστικότερα, ἀντίστοιχα καὶ ἡ ὑπογραφή του. Αὐτὴ ὅμως ἡ ὑπογραφή πού βρέθηκε στὴν συγκεκριμένη ἐπιστολή ἦταν ξεκάθαρο πὼς δὲν ἔμοιαζε μὲ αὐτὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἐπειδὴ ὅμως γιὰ αὐτές ἀκριβῶς τίς ὑποθέσεις ὑπάρχουν εἰδικοί, ὁ "Ὁρθόδοξος Κόσμος" ἀπευθύνθηκε σέ εἰδικὸ Δικαστικὸ Γραφολόγο τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, προκειμένου νά ἐπιβεβαιώσει ἢ νά διαψεύσει τίς ὑποψίες. Καὶ ἰδοὺ ἡ γνωμάτευση: "...ἡ ὑπογραφή στὴν ὑπὸ ἔρευνα ἐπιστολή δὲν πρέπει νά χαραχθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο ἀλλὰ ἀπὸ τρίτο ἄτομο". Σέ ἄλλο σημεῖο τῆς ἔκθεσης ἀναφέρει: "Ἀπὸ τὴν γραφολογικὴ διερεύνηση τῆς ὑπογραφῆς στὴν ὑπὸ ἔλεγχον ἐπιστολή καὶ τὴ σύγκρισή της μὲ τίς δειγματικές

ὕπογραφές τοῦ Μακαριωτάτου δι-
 απιστώθηκαν ἀνομοιότητες τόσο στά
 γενικά χαρακτηριστικά (γενική ἐμφάνι-
 ση, ρυθμός χάραξης, μορφή καί μέγε-
 θος γραμμάτων) ὅσο καί στά εἰδικά
 γραφολογικά χαρακτηριστικά (δομή
 καί τρόπος ἀπόδοσης γραμμάτων)”.
 Ποιός καί γιατί ὑπέγραψε, λοιπόν, στήν
 θέση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου; Μέ ποιά
 ἀρμοδιότητα καί ἐν γνώσει ποιοῦ;».

Τό δημοσίευμα αὐτό ἦταν τό πρῶτο
 ἔναυσμα γιά εὐρύτερο δημοσιογραφι-
 κό ξέσπασμα. Προβλημάτισε σοβαρά
 τή δημοσιογραφική κοινότητα καί ὄ-
 λους τούς ἐκκλησιαστικούς παράγον-
 τες, πού παρακολουθοῦσαν, μέ κομμέ-
 νη τήν ἀνάσα, ὅσες πληροφορίες ἔβγαι-
 ναν, ἐμφανῶς ἐπεξεργασμένες, ἀπό
 τό σπίτι τοῦ ἄρρωστου Ἀρχιεπισκό-
 που. Καί, ἀντανεκλαστικά, ὁ ἕνας μετά
 τόν ἄλλο, ἔμπαιναν στόν πειρασμό νά
 λογίζονται, ὅτι τό στημένο διευθυντή-
 ριο τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς αὐλῆς κόβει
 καί ράβει τίς ἀνακοινώσεις στά μέτρα
 τῶν ἰδιοτελῶν σχεδιασμῶν του.

Οἱ τολμηρότεροι ἄρχισαν νά κάνουν
 τίς πρῶτες ἐπισημάνσεις. Ἀλλά οἱ ἀνα-
 φορές τους σέ σκηνοθετημένες ἐνημε-
 ρώσεις ἔμειναν ἀναπάντητες. Κανένας
 ἀπό ἐκείνους, πού κύκλωναν τόν Χρι-
 στοδόουλο στήν κλίνη τῆς ὀδύνης του
 καί φωτογραφίζονταν ὡς πιθανοί πλα-
 στογράφοι, δέν τόλμησε νά σηκώσει
 τό γάντι τῆς προσβολῆς καί νά δια-
 βεβαιώσει, μέ ἀντρικό σθένος, πώς
 κάτω ἀπό τή στέγη τοῦ πόνου δέν προ-
 δώθηκε ὁ σεβασμός πρὸς τό ὑψηλό
 πρόσωπο καί δέν πλαστογραφήθηκε
 ἡ ὑπογραφή του.



2. Ἐνα μήνα μετά, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Χριστόδουλος ἔκλεισε τά μάτια. Ὁλο-
 κλήρωσε τόν κύκλο τῆς ἐπίγειας ἀγω-
 νιστικότητας καί ἀφέθηκε στά χέρια
 καί στήν κρίση τοῦ Ἀρχιποίμενος Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ.

Φυσικό καί προσδοκώμενο ἦταν νά
 δημοσιοποιηθοῦν οἱ τελευταῖες του
 ἐπιθυμίες. Οἱ εὐλογίες, πού ἄφησε
 στούς συνεργάτες του καί στό ποίμνιο.
 Καί οἱ ρυθμίσεις, γιά τή διανομή τῶν
 ὑπαρχόντων του. Κανένας δέν ὑποψι-
 αζόταν κείνη τή στιγμή, πώς ἡ διαδι-
 κασία αὐτή, ἡ ἱεροπρεπέστατη καί
 ἀπόλυτα σεβαστή, ἐπέπρωτο νά
 ἀνοίξει νέο κεφάλαιο ἀμφισβητήσεων
 καί καταγγελιῶν, γιά ἀδιάντροπες
 πλαστογραφίες καί γιά πιθανές ἀλλοι-
 ώσεις τῆς πραγματικῆς θέλησης τοῦ
 «κεκοιμημένου» διαθέτη.

Σέ ἔγγραφή τοῦ διαδικτύου, μέ ἡμε-
 ρομηνία 8-2-2008 καί μέ ἔνδειξη e-
 tipos.com, διαβάζουμε: «Τήν πνευματι-
 κή διαθήκη τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπι-
 σκόπου Χριστόδουλου παρέδωσε τό
 πρῶτῃ στόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἱερώνυμο ὁ
 Μητροπολίτης Καλαβρύτων Ἀμβρό-
 σιος... Ὅπως εἶπε ὁ Μητροπολίτης
 Καλαβρύτων στόν νέο Ἀρχιεπίσκοπο,
 ὁ Μακαριστός Χριστόδουλος τοῦ εἶχε
 ἐμπιστευτεῖ τήν πνευματική του δι-
 αθήκη, κι ὁ ἴδιος ἔκρινε πώς πρὶν πάει
 στό Πρωτοδικεῖο νά τήν καταθέσει ἔ-
 πρεπε νά τήν παρουσιάσει στόν κ. Ἱε-
 ρώνυμο. “Οἱ στιγμές εἶναι συγκινητι-
 κές”, εἶπε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερώνυ-
 μος, παροτρύνοντας τόν κ. Ἀμβρόσιο:
 “κινεῖστε τή διαδικασία ὅπως πρέπει
 καί νά εἶστε πάντα κοντά μας”».

Ἡ κίνηση αὐτή τοῦ Μητροπολίτη
 Ἀμβρόσιου, ἀξιοπρεπῆς κατά πάντα,
 ἐνεργοποίησε τά μέσα τῆς Ἐνημέρω-
 σης. Σέ πρῶτο πλάνο ἔσπευσαν ὅλοι

νά γνωστοποιήσουν εύρύτατα τήν τελευταία βούληση τοῦ μακαρίτη. Καί, σέ δεύτερο, ἄρχισαν νά τήν ἐξετάζουν προσεκτικά, νά τή μετροῦν καί νά τή ζυγίζουν, νά τήν παραπέμπουν σέ γραφολογική ἐξέταση καί ἐπαλήθευση καί νά φέρουν τά συμπεράσματά τους καί τίς κρίσεις τους στίς στήλες τῶν ἐφημερίδων καί στίς ἰστοσελίδες τοῦ διαδικτύου.



3. Στίς 12-2-2008 ἀπό τήν TV POLITICAL WATCHER ἀναρτήθηκε ἐκτενέστατο κείμενο, μέ τίτλο: «*Διαθήκη Χριστόδουλου: ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ*».

Μεταξύ ἄλλων, γράφουν:

«Πολύ σοβαρά ἐρωτήματα προκαλεῖ τό γεγονός τῆς σημερινῆς δημοσίευσης τῆς διαθήκης τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστόδουλου καί καλό θά εἶναι νά δοθεῖ ἀπό κάποιους ὑπεύθυνους μιά σοβαρή ἀπάντηση.

“Ὅπως θά διαπιστώσετε κάνοντας κλικ στή φωτογραφία ἀπό τήν ἰδιόχειρη διαθήκη (πού ἀλιεύσαμε ἀπό τό Πρακτορεῖο Ἐκκλησιαστικῶν Εἰδήσεων RNN), αὐτή φέρει ἡμερομηνία σύνταξης τήν 15η Μαΐου 2007. Πῶς ἐξηγεῖται, ὅμως, αὐτό; Ἀφοῦ ὁ μακαριστός εἰσήχθη-γιά πρώτη φορά-στό νοσοκομεῖο “Ἀρεταίειο” τό Σάββατο 10 Ἰουνίου 2007; Δηλαδή ἕναν ὀλόκληρο μήνα μετά. Ὡς γνωστόν, τήν ἡμέρα ἐκείνη ὁ μακαριστός ἐπρόκειτο νά ἀναχωρήσει ἀεροπορικῶς γιά τήν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου, προσκεκλημένος τοῦ ἐκεῖ Πατριάρχου Θεοδώρου, προκειμένου νά παραστῇ καί νά συλλειτουργήσῃ στά θυρανοίξια τοῦ ἀνακαινισθέντος Ἱεροῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὡς καί στά ἐγκαίνια τῆς ἀπο-

κατασταθείσης Πατριαρχικῆς Ἐπιτροπείας, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό χρονικό, πού δημοσιεύεται στήν ἐπίσημη ἰστοσελίδα τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας...

Οἱ μόνες ἀπαντήσεις, πού μποροῦν, νομίμως, νά δοθοῦν εἶναι ὅτι:

1. Εἴτε ὁ μακαριστός ἔγραψε λάθος ἡμερομηνία,

2. Εἴτε γνώριζε κάτι ἀπό πρῖν.

Διαφορετικά, βασίμως, τίθενται ἄλλου εἴδους ἐρωτήματα...».

Τήν ἴδια μέρα, ὁ δημοσιογράφος Λάμπρος Σμαίλης ἀναρτᾷ κείμενο, πού καί αὐτό θέτει ἐρωτήματα καί προωθεῖ τίς ἀμφισβητήσεις γιά τή γνησιότητα τῆς Διαθήκης τοῦ Χριστόδουλου:

«Πόσο καιρό πρῖν ἀπό τό Ἀρεταίειο γνώριζε ὁ Χριστόδουλος;

Δεκαπέντε μέρες πρῖν ἀπό τήν εἰσαγωγή του στό Ἀρεταίειο καί δύο μέρες πρῖν ἀναχωρήσει γιά τό ταξίδι του στήν Πολωνία, ὁ Χριστόδουλος ἔκανε τή διαθήκη, τό περιεχόμενο τῆς ὁποίας δόθηκε σήμερα στή δημοσιότητα. Σύμπτωση ἢ μήπως ὁ μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος γνώριζε ἀπό καιρό τήν ἀσθένειά του; Διαβάζουμε στό ἰδιόγραφο κείμενο:...

Περιμένουμε ἀπό τόν κ. Ἱερώνυμο νά μᾶς ἐνημερώσει ὅταν ἀποσφραγίσει τό Ψυχικό γιά τά ἀντικείμενα τοῦ μακαριστοῦ πού βρέθηκαν ἐκεῖ καί φυσικά νά μᾶς ἀπαντήσει ἂν εὐσταθεῖ τό δημοσίευμα στό “Πρῶτο Θέμα” γιά κλοπή ἀντικειμένων ἀπό τό σπίτι τοῦ Χριστόδουλου. Πέρασαν τόσες μέρες καί κανένας δέν εὐαισθητοποιήθηκε».



4. Στίς 13-2-2008 ὁ δημοσιογράφος Νίκος Παπαχρήστου, πέρασε τό κεί-

μενο τής διαθήκης στην έφημερίδα Καθημερινή. Πρόσθεσε, όμως, και αυτός κάποιες έπιφυλάξεις, πού διεγείρουν, έτι μάλλον, τήν περιέργεια:

«...Αίσθηση προκαλεῖ ὅτι ἡ διαθήκη τοῦ κυροῦ Χριστόδουλου φέρεי ἡμερομηνία 15 Μαΐου 2007, δηλαδή πρὶν κἂν διαγνωσθεῖ τὸ πρόβλημα τῆς ὑγείας του. Στὸ χειρόγραφο, πού πρὶν ἀπὸ 5 ἡμέρες τὸ πρωτοδικεῖο Ἀθηνῶν χαρακτηρίσει ἔγκυρο, ὁ γραφικὸς χαρακτήρας καὶ τὸ γενικότερο ὕφος του δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωση πὼς ὁ συντάκτης μάλλον πρέπει νὰ βρισκόταν λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του».

Ἐκτενέστερες καὶ ἀναλυτικότερες εἶναι οἱ παρατηρήσεις, πού κάνει ἄρθρογράφος τῆς ἔφημερίδας «Τὸ Παρόν», στὸ φύλλο τῆς 17ης Φεβρουαρίου 2008.

«...Ἡ πρώτη ἐντύπωση ἀπὸ μιά γρήγορη ματιά στὸ χειρόγραφο κείμενο εἶναι ὅτι ὁ τύπος τῆς γραφῆς διαφοροποιεῖται αἰσθητᾶ σὲ σχέση μὲ ἐκεῖνον πού ἀπαντᾶται στὶς δύο προηγούμενες ἰδιόγραφες διαθηκес. Φαίνεται σάν νὰ μὴν ἔχει γραφεῖ, δηλαδή, ἀπὸ ἓνα σταθερὸ χέρι, ἔξ οὗ καὶ οἱ ἄλλοτε ἀποκλίνουσες καὶ ἄλλοτε συγκλίνουσες γραφοσειρές. Ἐπίσης ἐντοπίζονται σὲ ὀρισμένα σημεῖα ὀρθογραφικὰ λάθη καὶ γενικὰ ἡ ὅλη ἐμφάνιση τοῦ κειμένου προκαλεῖ ἀπορίες.

Εἶναι ἐνδεικτικὸ ὅτι στὸ τέλος τοῦ κειμένου, πρὶν βάλει τὴν ὑπογραφή του, γράφει ἀκόμη καὶ τὴν ἡμερομηνία λάθος. Ἀρχικὰ σημειώνει 15 Μαΐου 207, ἔτσι φαίνεται καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκ τῶν ὑστέρων προσθέτει ἓνα δυσδιάκριτο μηδέν πρὸς διόρθωση.

Ὅλα αὐτὰ, βέβαια, ἴσως νὰ μὴν εἶχαν καμιά σημασία καὶ νὰ δικαιολο-

γούνταν ἀπόλυτα στὴν περίπτωση πού ἡ σύνταξη τῆς διαθήκης συνέπιπτε μὲ τὶς τελευταῖες δραματικὲς ἡμέρες πού ὁ Μακαριστὸς Χριστόδουλος ἔδινε ἀνιση μάχη μὲ τὴν ἀσθενείᾳ του. Ὅμως στὶς 15 Μαΐου οὔτε ἦταν ἀσθενής οὔτε γνώριζε ἀκόμη ὅτιδῆποτε γιὰ τὸ πρόβλημα ὑγείας πού θὰ ἀνέκυπτε.

Τὸ “Π” κάνοντας τὴ δική του ἔρευνα, παραθέτει ὅλες τὶς ἀπόψεις καὶ τὶς ἐκτιμήσεις, ὅπως π.χ. τὴ γραφολογικὴ παρατήρηση εἰδικῶν ὅτι δέν προσιδιάζει τὸ κείμενο μὲ διαθήκη ἑνὸς ἐξαιρετικὰ μορφωμένου ἀνθρώπου οὔτε ἑναρμονίζεται ἡ ὑπάρχουσα ὑπογραφή μὲ τὸ συνολικὸ κείμενο.

Εἶναι γεγονός ὅτι ἀνακύπτουν διάφορα ἐρωτηματικὰ ὀρισμένα ἐκ τῶν ὁποίων ἀφοροῦν καὶ τὰ ἴδια τὰ διαλαμβανόμενα στὸ κείμενό της.

Πὼς εἶναι δυνατόν, π.χ. νὰ ἀναφέρεται σὲ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι στάθηκαν μέχρι τέλος στὸ πλευρό του, ἐννοώντας ὡς τέλος τὴ 15η Μαΐου 2007. Ἐκτὸς ἂν ἡ ἡμερομηνία αὐτὴ δέν εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ ἐτέθη ἐκ τῶν ὑστέρων μὲ τὸ σκεπτικὸ ἴσως νὰ μὴν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητηθεῖ μὲ τὴν ἐνδεχόμενη ἔνσταση ὅτι ὅταν ἐγράφη ἀπὸ τὸν Χριστόδουλο ὁ ἀνθρωπος δέν εἶχε πλήρη διαύγεια καὶ καθαρὸτητα σκέψης, λόγω τῆς βαριάς του ἀσθενείας.

Ἀξιοσημείωτο ἐπίσης εἶναι ὅτι παραλείπει καὶ δέν κάνει καμιά ἀναφορά σὲ ἀνθρώπους πού στάθηκαν μὲ αὐταπάρνηση δίπλα του μέχρι τέλος, ἐνῶ ἀντίθετα κάνει μνεῖα σὲ ἄλλους, μὲ τοὺς ὁποίους κατὰ τὸ παρελθόν εἶχε ἐντονες προστριβές, ὅπως π.χ. ὁ Βρεσθένης. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλοι παρατηρητικοὶ καὶ λεπτολόγοι πού σημειώνουν μὲ ἀπορία τὸ γεγονός ὅτι

τήν περίοδο εκείνη (15 Μαΐου) ὁ Μακαριστός βρισκόταν σέ περιοδεία σέ περιοχές τῆς Θράκης. Ἐκεῖ, ἀναρωτιοῦνται, βρῆκε χρόνο καί σκέφτηκε νά τή γράψει;

Ἐνα ἄλλο γεγονός τό ὁποῖο σχολιάζεται ποικιλοτρόπως ἀφορᾷ τήν ἐπιλογή τοῦ Διακόνου ὡς τοῦ πλέον κατάλληλου καί ἀρμόδιου προσώπου, ὡς τοῦ πλέον ἔγκυρου μάρτυρα ἀπόδειξης πού γνώριζε καί μπορούσε νά ἐπιβεβαιώσει τόν γραφικό χαρακτήρα καί τήν ὑπογραφή τοῦ Χριστόδουλου. Θά ἦταν ἴσως ἐγκυρότατη, ὑποστηρίζουν μερικοί, ἡ μαρτυρία εἴτε τοῦ ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἴτε τοῦ διευθυντή τοῦ ἰδιαίτερου γραφείου του, τοῦ γραμματέα του ἐν πάσῃ περιπτώσει.

Τό "Π" θεώρησε χρέος του νά καταγράψει, στόν ἀπόηχο καί αὐτῆς τῆς τελευταίας πράξης τοῦ Χριστόδουλου, ἀπόψεις, σχόλια καί... ψιθύρους ἀκόμα πού κυκλοφοροῦν.

Ἄν, τέλος, σέ κάτι ἀξίζει πραγματικά νά σταθεῖ κανείς, γιατί αὐτό ἀποτελεῖ στάση ζωῆς, πράξη καί ὄχι λόγια, εἶναι ἡ φράση τῆς παραγράφου 7 τῆς διαθήκης του, ὅτι "ὅσα τινά χρήματα εὑρεθοῦν τυχόν εἰς τά θυλάκιά μου νά δοθοῦν...".

Δέν εἶχε περιουσία, δέν εἶχε οὔτε ἕνα εὐρώ παρά τήν τόσο ὑψηλή θέση πού κατεῖχε, σέ ἀντίθεση μέ ἄλλους ἱεράρχες πού σκανδάλισαν καί σκανδαλίζουν κάθε πιστό μέ τήν ἀπίστευτη ἀπλησία καί φιλαργυρία τους.

Ὅρα τόν πρῶν Ἀττικῆς, μέ τό κομπόδεμα τοῦ 1,5 δισ. γιά τά γεράματα, ἀλλά καί τόν ἕτερον Μητροπόλεως παραλιακοῦ δήμου, φίλο τοῦ ἐπιτίμου, πού εὐρέθη νά διαθέτει μετά τόν θάνα-

τό του ἀντίστοιχο ἀσύλληπτο ποσό. Ἄντί μνημοσύνου στόν Μακαριστό!».

Τό ἄρθρο αὐτό τῆς ἐφημερίδας «Τό Παρόν», ἀναρτήθηκε ὀλόκληρο στό διαδίκτυο. Ἀλλά, καθῶς φαίνεται, ἡ θριαμβική ἐπωδός του, πού ἐξυμνεῖ τόν Χριστόδουλο ὡς τόν πῖο φτωχό ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προκάλεσε ὄχι ἀπλῶς ἀμφισβήτηση, ἀλλά καί ἔντονη ἀντίδραση.

Ἔτσι, ἀμέσως μετά, τό EDO-MACE-DONIA PBLOGS ἀντιγράφει ἀπό τήν ἐφημερίδα «Τό Πρῶτο Θέμα» σχόλιο, πού ἀναιρεῖ τόν ἐνθουσιασμό καί ἐνισχύει τίς ὑποψίες.

Τό παραθέτουμε:

«Ἀπό τό Πρῶτο θέμα, Κυριακή 17-2-2008 Ρεπορτάζ.

«Ὅμως εἶναι γνωστό ὅτι ὁ κυρός Χριστόδουλος εἶχε λογαριασμούς σέ τράπεζες τῆς Ἑλλάδας καί του Ἐξωτερικοῦ, στήν Γαλλία καί στήν Ἑλβετία, καταθέσεις οἱ ὁποῖες δέν ἀναφέρονται καθόλου στό κείμενο τῆς διαθήκης. Τί ἀπέγιναν αὐτά τά χρήματα;

Καί ὅσον ἀφορᾷ τήν διαθήκη ἀναφέρεται ἀκόμη:

«Πῶς ὁ Χριστόδουλος στίς 15 Μαΐου, πού συνετάχθη ἡ διαθήκη, γνώριζε προκαταβολικά ὅτι ὁ Μητροπολίτης Βρεσθῆνης θά τοῦ στεκόταν μέχρι τέλους... σέ ὅλη τήν περιπέτεια τῆς ὑγείας του;...».



Μεταφέραμε μιὰ σειρά δημοσιευμάτων-πού δέν εἶναι λίγα-μέ τήν πρόθεση νά πληροφορήσουμε τοὺς ἀναγνώστες μας, γιά τό θόρυβο καί γιά τίς κλιμακωτές ἀμφισβητήσεις, πού προκάλεσε ἡ δημοσίευση τῆς διαθήκης τοῦ μακαριστοῦ Χριστόδουλου.

Μετά από αυτή την αντιγραφή των αντιρρητικών ή, ακόμη και των πικρών δημοσιευμάτων, θά μᾶς ἐπιτραπεί νά ἐκθέσουμε καί τά δικά μας συμπεράσματα, πού ἀποτελοῦν καταστάλαγμα μετά ἀπό τήν προσωπική παρακολούθηση τῶν περιστατικών καί μετά τήν ἐπεξεργασία τῶν ἀντιδράσεων τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἐκφράστηκαν αὐθόρμητα καί ἐλεύθερα καί ὅπως συνοψίστηκαν στίς καταχωρίσεις τῶν μέσων τῆς μαζικῆς Ἑνημέρωσης.

1. Ὁ γραφικός χαρακτήρας, ἡ διάταξη τῶν σειρῶν καί ἡ λαθεμένη ὀρθογραφία τοῦ κειμένου τῆς διαθήκης δέν παραπέμπουν στό Χριστόδουλο. Αὐτό τό ἐπισημαίνουν πολλοί. Ἄλλά, προσπαθώντας νά ὑπεркеράσουν τή βεβαιότητα ἢ τήν ἀπλή ὑπόνοια πλαστότητας τῆς τελευταίας του θέλησης, καταφεύγουν στήν ὑπόθεση, ὅτι μπορεῖ νά γράφτηκε κατὰ τό τελευταῖο κομμάτι τοῦ βίου του, κατὰ τήν περίοδο, πού ἡ ἀσθένεια τοῦ εἶχε ἀφαιρέσει τήν ἰκανότητα τῆς ὀρθῆς ἐκφρασης καί τῆς ἀλάνθαστης ὀρθογραφίας.

2. Τή διαφορά τοῦ γραφικοῦ χαρακτήρα τοῦ κειμένου τῆς διαθήκης ἀπό τό γνωστό, ἐντελῶς ἰδιότυπο, χαρακτήρα τοῦ Χριστόδουλου μπορεῖ νά τή διαπιστώσει ὁ ἀναγνώστης μας, προσφεύγοντας στούς δύο πίνακες, πού

«Ὁννήθησαν ἐδῶς ἄπο
τῆν ὀδυμρῶν πίσειν ἐν ὁ
ἐκείν. προβλεψαση, τὸ
ὁποῖον ἔχει προσάθει ἐ-
κρηκτικῶς διαστάσεις. εἰς
τίποτε βεβαίως δέν ἀρκεῖ
ἡ διάξις πικρῶν τῶν
παρεχόντων. Ἄλλῃ ἔκν
ἔσαν ἡδονῶν ἐδῶ, διὰ
τῆ ἀναγκαστικῶν δὲ ἄλλων

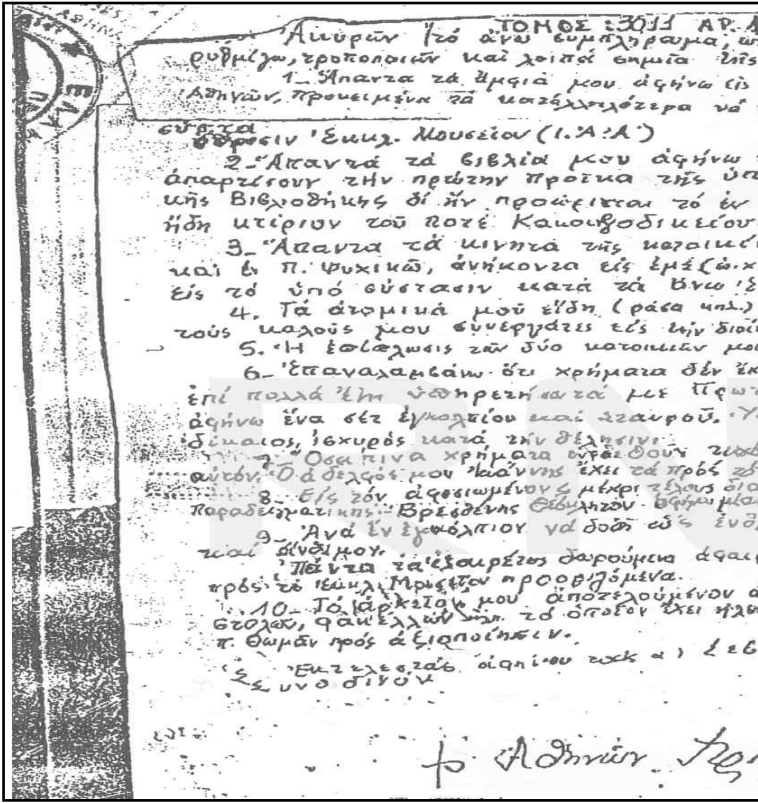
Ὁ γραφικός χαρακτήρας τοῦ Χριστόδουλου

παραθέτουμε. Στόν ἕνα θά δεῖ τή γνήσια γραφή τοῦ Χριστόδουλου. Καί στόν ἄλλο, τή γραφή τῆς διαθήκης.

3. Γιατί ἡ ἡμερομηνία, πού ἀναγράφεται στό χειρόγραφο κείμενο τῆς διαθήκης εἶναι 15 Μαΐου 2007, τότε, πού ὁ Χριστόδουλος δέν εἶχε κἄν ὑποψιαστῆ, ὅτι ἐπίκειται κατάρρευση τῆς ὑγείας του; Τό ἐρώτημα αὐτό, ὅπως εἶδαμε στά διάφορα δημοσιεύματα, ἔχει ἀπασχολήσει πολλούς καί ἔχει δημιουργήσει πολλές ἐρμηνευτικές ἐκδοχές.

Ἡ ἐκδοχή, ὅτι τό ἀρχικό κείμενο τῆς διαθήκης ἢ τό συμπλήρωμά της μπορεῖ νά γράφτηκε κατὰ τό Δεκέμβριο τοῦ 2007 ἢ κατὰ τόν Ἰανουάριο τοῦ 2008, δέν εὐσταθεῖ, γιά δύο λόγους.

Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι στό τέλος καί ὄχι στήν ἀρχή, ὑπάρχει ἡ ἡμερομηνία 15 Μαΐου 2007. Ἄν στό σύνολό της εἶχε γραφεῖ κατὰ τίς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς τοῦ διαθέτη, δέ θά ἔμπαινε,



Τό κείμενο της Διαθήκης

στό τέλος, ή ήμερομηνία του Μαΐου, αλλά της στιγμής, πού ολοκληρώθηκε ή σύνταξη της διαθήκης.

Ο δεύτερος λόγος εισάγει μιά άλλη διαλεκτική και μιά άλλη ύποψία. "Αν ή συμπλήρωση-όπως λέγεται-της διαθήκης του Μαΐου έγινε πολύ άργότερα, κατά την περίοδο της φόρτισης του πόνου και της προσδοκίας του τέλους, θά μπορούσε, άριστα, να προσαρτηθεί, ως ύστερόγραφο, ή τελευταία θέληση και να μη έπιχειρηθει τό στρίμωγμα των διορθώσεων στον πολύ περιορισμένο χώρο, πού δείχνει να δημιουργήθηκε μετά από σβήσιμο κάποιων άλλων έγγραφών. Και τό ύστερόγραφο αυτό θά συμπληρωνόταν με την

ήμερομηνία της σύνταξης του και δέ θα άφηνε περιθώρια για ύποψίες και άμφισβητήσεις.

Η έκδοχή, ότι ή διανοητική νηφαλιότητα του άρρωστου Χριστόδουλου, κατά τους τελευταίους μήνες της περιπέτειάς του, ήταν διαταραγμένη και έξ αιτίας αυτής της διαταραχής χάραξε λάθος ήμερομηνία, αν τελικά γίνει άποδεκτή, εισάγει άμφισβήτηση και του όλου περιεχομένου της διαθήκης. Ο καθένας, πού θεωρεί ότι έχει νόμιμο συμφέρον να προσβάλει τή διαθήκη, μπορεί να προσφύγει στα δικαστήρια, να την καταγ-

γείλει, έπικαλούμενος τή διαταραχή και τον κλονισμό της συνείδησης του άρρωστου διαθέτη και να πετύχει την άκύρωσή της.

4. Τό ότι ή διαθήκη δέ συμπληρώθηκε την τελευταία στιγμή, αλλά γράφτηκε «όντως» τό Μαΐο, τό βεβαιώνει, έπίσημα και κατηγορηματικά, ο Μητροπολίτης Καλαβρύτων Άμβρόσιος, πού έπιλέχτηκε από τό διαθέτη Χριστόδουλο ως φύλακάς της και ως άρμόδιος να την έμφανίσει στην Ίερά Σύνοδο της Έκκλησίας της Έλλάδος και να την καταθέσει στό Πρωτοδικείο.

Διαβάζουμε σχετικά: «Έξηγήσεις για τή διαθήκη του μακαριστού Χριστόδουλου μετά τά έρω-

τηματικά, πού προέκυψαν δίνει από τό ιστολόγιό του ὁ μητροπολίτης Καλαβρύτων κ. Ἀμβρόσιος:

“Ὁ μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κυρός Χριστόδουλος (+ 28.1.2008) κατὰ τόν Δεκέμβριο τοῦ ἔτους 2007 μᾶς ἐμπιστεύθηκε τήν χειρόγραφη Διαθήκη του. Ἦταν ἐκ μέρους του μιά πράξη ἀδελφικῆς ἀγάπης καί ὑπέρτατης ἐμπιστοσύνης πρὸς τό ταπεινό πρόσωπό μας. Ἦταν μιά ἀναγνώριση καί μιά ἠθική ἀποκατάσταση ἑνός γνήσιου πνευματικοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ, ὁ ὁποῖος περιφρονήθηκε καί ταπεινώθηκε, ἐπειδὴ ὑπηρετοῦσε τήν ἀλήθεια. Ἡ ἀρχικὴ Διαθήκη εἶχε συνταχθεῖ στίς 3 Νοεμβρίου 1989, ὅταν ἦταν Μητροπολίτης Δημητριάδος. Στό ἀρχικό κείμενο ὁ μακαριστός ἔκαμε μιά προσθήκη στίς 9 Φεβρουαρίου 1994. Ἀλλά καί ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν πλέον, στίς 15 Μαΐου 2007 ἔκαμε μιά νέα προσθήκη. Μὲ τήν τελευταία προσθήκη ἀκύρωσε ἢ τροποποίησε τίς προγενέστερες ἐγγραφές...».

5. Μὲ δεδομένη τήν ἀπόλυτη ἐγκυρότητα τῆς πληροφορίας τοῦ Μητροπολίτη Καλαβρύτων, οἱ ὑποψίες γιά πλαστογραφία τῆς στριμωγμένης παρεμβολῆς κάποιων παραγράφων ἐνισχύονται.

Στὴν 8η παράγραφο τῆς διαθήκης διαβάζουμε: «*Εἰς τόν ἀφοσιωμένον καί μέχρι τέλους διακονήσαντά με μετ’ αὐταπαρνήσεως παραδειγματικῆς, Βρεσθένης Θεόκλητον ἀφήνω μίαν πλήρη στολήν. Καί τὴν εὐχή μου*».

Ὁ ἀόριστος τῆς μετοχῆς «διακονήσαντά με», δέν εἶναι δυνατό νά βγηκε, ἐκ προτέρου, ὀκτώ μῆνες νωρίτερα, ἀπὸ τὴ γραφίδα τοῦ Χριστόδουλου. Ὁ Χριστόδουλος δέν ἔκανε γραμματικά

καί συντακτικά λάθη. Καί δέ θὰ ἔγραφε, ὅτι τόν «*διακόνησε μέχρι τέλους*» ὁ Κουμαριανός, σέ ἐποχή, πού δέν εἶχε κἂν ἐμφανιστεῖ κάποιο σημάδι τῆς ἐπερχόμενης περιπέτειάς του. Ἡ ἐγγραφή αὐτὴ καί ἡ προσθήκη τοῦ συνδέσμου «καί» δίνει ἐμφαση στὴν «*μέχρι τέλους διακονία*»! Καί προκαλεῖ τὴν ὑποψία, ὅτι εἶναι, στό σύνολό της, πλαστή. Τό ποιός ἔκανε τὴν πλαστογραφία, εἶναι ἓνα πρόβλημα, πού ἀπαιτεῖ διερεύνηση καί ἀπόδοση εὐθυνῶν.

6. Ἀλλὰ καί τό περιεχόμενο τῆς 7ης παραγράφου, πού καί αὐτὴ ἀναπτύσσεται στὴν ἴδια, διαταραγμένη περιοχὴ τοῦ κειμένου τῆς διαθήκης, ἐπιδέχεται ἀμφισβήτηση. Μὲ αὐτὴν ὀρίζεται:

«*Ὅσα τινά χρήματα εὗρεθοῦν τυχόν εἰς τὰ θυλάκιά μου νά δοθοῦν εἰς αὐτόν*» (τόν πρωτοσύγκελλον Συνοδινόν).

Ἡ διατύπωση «*τά τινὰ χρήματα*» δέν εἶναι δεῖγμα τῆς γραφῆς τοῦ Χριστόδουλου. Μαρτυρεῖ τὴν παρέμβαση κάποιων δακτύλων, πού δέν κατέχουν τὴν πλαστικὴ τέχνη τοῦ προφορικοῦ καί τοῦ γραπτοῦ λόγου.

Ἄν σύνολη ἢ τρίτη καί τελευταία διαθήκη, μὲ τό διαφορετικὸ γραφικὸ χαρακτήρα ἢ, ἔστω, τό κομμάτι της αὐτό, γράφτηκε, ἀπὸ χέρι, πού προσπάθησε νά μιμηθεῖ τό χαρακτήρα τοῦ Χριστόδουλου, κατὰ τὴν τελευταία διαδρομὴ τῆς ἀρρώστιας του καί ὄχι ἀπὸ τόν ἴδιο τόν Χριστόδουλο, κατὰ τὴν 15η Μαΐου, πολλά μπορεῖ νά ἔχουν συμβεῖ. Ἀκόμα καί ἡ δόλια πλαστογράφηση τῆς θέλησής του δέν μπορεῖ νά ἀποκλειστεῖ. Ἄν-κάτω ἀπὸ τό βάρος τῶν δημοσιογραφικῶν πιέσεων ἢ μετὰ ἀπὸ ἐνυπόγραφες καταγγελίες-ἀποδειχθεῖ πλαστή, τότε γκρεμίζεται τό εἶδωλο τοῦ



Πρός ένα «Ὁρθόδοξο» Παπισμό;

Ὁ σοφός μελετητής τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος Ὁρθοδοξίας-Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ὁ ἁγ. Νεκτάριος ἔχει γράψει τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας... θεμελιούται καί ἐδράζεται... ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ... Μόνη ἡ ρω-

μαϊκή Ἐκκλησία ἄλλως ἀντελάβετο τό πνεῦμα τῆς ἐνότητος καί δι' ἄλλων ἐπεζήτησε καί ἐπεδίωξε μέσων (στό πρόσωπο δηλ. τῶν Παπῶν τῆς Ρώμης, ὡς διαδόχων, δῆθεν, τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου). Ἡ διάφορος αὕτη ἀντίληψις τοῦ τρόπου τῆς ἐ-

«ἀδέκαρου» Χριστόδουλου καί ἀναδύεται στήν ἐπιφάνεια ἡ ἀποψη, πού κυκλοφόρησε στό διαδίκτυο, ὅτι ὁ μακαρίτης Χριστόδουλος «εἶχε λογαριασμούς σέ τράπεζες τῆς Ἑλλάδας καί τοῦ ἑξωτερικοῦ, στήν Γαλλία καί στήν Ἑλβετία».



Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι στό πρῶτο δεκαπενθήμερο, μετά τήν ἐκδημία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστόδουλου, ἐμφανίστηκαν τόσες πολλές ἀμφισβητήσεις τῆς διαθήκης του. Ἀπό κυκλώματα τῆς ἐνημέρωσης, πού σταθερά στέκονταν στό ἀντίπερα φυλάκιο καί τόξευαν βέλη ἐναντίον του. Ἀλλά καί ἀπό δημοσιογραφικά παρατηρητήρια, πού δέν τόν εἶχαν ποτέ ἀντιμετωπίσει ἔχθρικά καί δέν ὑφίσταται λόγος νά στιγματιστοῦν, ὅτι ἐπιδιώκουν τό κόντεμα τῆς δημοτικότητάς του.

Ἀπό τό πρῶτο αὐτό δεκαπενθήμερο, ἴσαμε σήμερα, ἔχει κυλήσει ἀρκετά

μακρύ χρονικό διάστημα. Καί δέ συναντήσαμε καμμί ἀπεύθυνη ἀνασκευή τῶν προσβολῶν τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς διαθήκης ἐκ μέρους ἐκείνων, πού συνοδοιπόρησαν ἐπί μακρά σειρά ἐτῶν μέ τό Χριστόδουλο καί καρπώθηκαν τήν εὐνοιά του καί τήν ἐξουσιαστική του δύναμη.

Τό «γιατί συνέβηκε αὐτό» εἶναι ἕνα ἄλλο κέντρισμα προβληματισμοῦ.

Ἐμεῖς, μαζί μέ τό κείμενο τῶν προβληματισμῶν μας, παραθέσαμε καί δείγματα γραφῆς. Τό ἕνα ἀποτελεῖ αὐθεντικό χειρόγραφο τοῦ «κεκοιμημένου» Ἀρχιεπισκόπου Χριστόδουλου. Τό ἄλλο, εἶναι φωτοτυπία τῆς σελίδας τῆς διαθήκης, πού κατατέθηκε στό Πρωτοδικεῖο Ἀθηνῶν καί διαβιβάστηκε στά Μέσα τῆς Ἐνημέρωσης.

Ἡ τελική κρίση καί ἡ ἀποκρυστάλλωση γνώμης εἶναι ἔργο καί εὐθύνη δική σας.

Ο ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΡΙΔΟΣ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

νότητος προϋκάλεσε τό σχίσμα... ἔνεκα τῆς ἀπαιτήσεως τῶν Παπῶν τῆς ὑποταγῆς τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας... τῆ ἐπισκοπῆ τῆς Ρώμης». Αὐτός «ἀληθῶς εἶναι... ὁ σπουδαιότατος δογματικός λόγος (τοῦ σχίσματος), διότι εἶναι ἄρνησις τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ λοιποὶ δογματικοὶ λόγοι, καίτοι σπουδαιότατοι, δύνανται νά θεωρηθῶσιν ὡς δευτερεύοντες καί ἀπόρροια τοῦ πρώτου τούτου λόγου». (Μελέτη ἱστορικῆ περί τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος. Ἐκδ. Παναγόπουλος, Τομ. Α' σελ. 94).

Θεμέλιο, λοιπόν, τοῦ παπισμοῦ εἶναι ἡ ἀξίωση ἀποδοχῆς ἢ ἀνοχῆς τῆς ἡγεμονίας τῆς Ρώμης ἐφ' ὅλης τῆς Χριστιανοσύνης. Ἐκ τῆς ἀξίωσης αὐτῆς πηγάζει καί κάθε ἔκπτωση στήν πίστη καί τό ἦθος. Ἴσως, δέν εἶναι ἰσχυρισμός ἀβάσιμος, ἂν ποῦμε ὅτι οἱ ἔκτροπές τῆς Ρώμης στό δόγμα καί οἱ νεωτερισμοὶ χαλκεύτηκαν μέ σκοπό νά θεμελιώσῃ θεολογικά τίς ἀξιώσεις τῆς, ἢ νά κατοχυρωθεῖ ὡς ὑπεράνω Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀλάθητη, δηθεν, αὐθεντία. Ὅταν δέ κάποιος, ἢ κάποιοι ἐπαρθοῦν σέ ὕψος δοτῆς ἐκ Θεοῦ (!) ἀλάθητης αὐθεντίας, κανεῖς ἠθικός φραγμός δέν τοὺς δεσμεύει. Ψεύδονται, ἐξαπατοῦν, ἁμαρτάνουν χωρίς ἀναστολές. Μόνη τους ἐννοια ἔχουν τό πῶς θά τρυγήσουν τήν τρυφή τῆς ἐξουσίας. Ἡ παπική, ἄρα, ἔκτροπή θά μπορούσε νά ἀνιχνευθεῖ στοὺς ἐξῆς ἄξονες: Α) Ἐπαρση, πού ἀθετεῖ τό Κυριακό πρότυπο γιά τόν ποιμένα, τό «πάντων ἔσχατος καί πάντων

διάκονος», καί μεταβάλλει τό ἱερατεῖο σέ σύστημα δομημένης ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ λαοῦ μέ κέντρο ἓνα πρόσωπο. Β) Στρέβλωση τοῦ πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου καί τῶν Ἱ. Κανόνων πρὸς ἐμπέδωση αὐτῆς τῆς ἀξιώσεως. Γ) Ἀναγκαῖα συνέπεια αὐτῶν, ἢ ἠθική ἀπαθλίωση τοῦ ἱερατείου, καί ὄχι μόνο. Δ) Διάβρωση τῆς λαϊκῆς εὐσέβειας ἔτσι ὥστε ὁ λαός νά μὴ κρίνει, οὔτε νά ἀντιδρᾷ.

Ἐδῶ, δέν καταδικάζουμε τοὺς δυτικούς, οὔτε τόν Πάπα, ὡς πρόσωπα. Ὅταν ὁ ἁγ. Κοσμάς ὁ Αἰτωλός ἔλεγε στήν ἐποχὴ του τό γνωστό «τόν Πάπα νά καταρᾶσθε», δέν ἦταν δυνατό νά κήρυττε πράγματα ἀντίθετα ἀπὸ τό Εὐαγγέλιο, πού παραγγέλλει «εὐλογεῖτε καί μὴ καταρᾶσθε» (Ρωμ. ιβ' 14). Ἀλλά, ἡ μὲν ἐντολή τοῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται σέ πρόσωπα, ὁσονδήποτε ἁμαρτωλά καί πλανημένα, ὁ δέ ἅγιος σέ στρεβλές νοοτροπίες καί διδασκαλίες, πού ἔχουν γίνῃ θεσμοὶ καί βρίσκουν τήν ἔκφρασή τους στό λειτούργημα τοῦ ἐκάστοτε Πάπα. Σά νά λέμε, ὁ ἅγιος ἔλεγε: τό παπικὸ φρόνημα νά καταρᾶσθε. Καί ἐδῶ ἀνακύπτει ἓνα τεράστιο θέμα γιά μᾶς τοὺς Ὀρθόδοξους: Ὅσοι βιώνουν μέ εὐαισθησία καί πόνο γιά τό ἐκκλησιαστικὸ γίγνεσθαι, καθίστανται μάρτυρες πλήθους γεγονότων, πού ἀποδεικνύουν ὅτι παπικὲς νοοτροπίες, διδασκαλίες καί συμπεριφορές ἔχουν εἰσχωρήσει βαθειά στόν ὀρθόδοξο χῶρο.

Πολλοί, πού ἀσκοῦν διοίκηση στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχουν, μέ

τίς αυταρχικές διεκδικήσεις τους, έκτοπίσει τελείως τή συνοδικότητα. Δυστυχώς, και στον Ὁρθόδοξο χώρο ἔχει ἐφαρμογή ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Νεκταρίου: «*Ἡ ἀλαζονεία καί ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἀγωνιζομένων διά τῶν μᾶλλον λεπτῶν πονηρῶν τρόπων νά τάξωσιν ἑαυτούς εἰς τελείαν κυριότητα μιᾶς ἀπολύτου ἐξουσίας χωρίς καμμίαν ὑποταγήν, ἐφθασεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νά ἀφαιρέσῃ ἀπό τοῦ μέσου μίαν τόσον ἁγίαν καί ἐπαινετήν συνήθειαν (τήν συνοδικότητα)*» (ἔ.ἀ. σελ. 98). Ἡ εἰρωνεία δέ εἶναι ὅτι ἡ κατάργησις τῆς συνοδικότητος γίνεται μέσα ἀπό «συνοδικές» διεργασίες, πού θεσπίζουν τά ἐντελῶς ἀντίθετα καί πρὸς τίς εὐαγγελικές ἀρχές καί πρὸς τήν κοινή λογική. Π.χ. ἡ Α΄ Βατικάνεια Σύνοδος (1870), πού καθιέρωσε τό παπικό ἀλάθητο, κατ' οὐσίαν αὐτοκαταργήθηκε. Μιά Σύνοδος ὄντως αὐτοκαταργεῖται, ὅταν ἐκχωρεῖ ὑπερξουσίες στόν Πρόεδρό της καί αὐτή ἀπλῶς κυρώνει ἀποφάσεις σκοπιμότητος ἐπεξεργασμένες μετὰ ἀπό σκοτεινές συναλλαγές στά ἄδυτα τῆς διοικήσεως. Τέτοια φαινόμενα εἶναι ἐμφανέστατα στήν Ἐκκλησία μας. Βλέπε, π.χ. ἐκλογές Μητροπολιτῶν καί Προκαθημένων.

Καί στήν Ἀνατολή «παπικές» νοτροπίες καί πρακτικές ἔχουν καθιερωθεῖ ὡς «κανονική τάξις», πού ἀπορρέει, τάχα, ἀπό ἠθικά, κανονικά ἢ ἱστορικά δεδομένα τῆς Ἰ. Παραδόσεως. Ἄλλα, ὅμως, λένε ἡ ἠθική, οἱ Κανόνες, ἡ ἱστορία καί ἄλλα ἐφ-

αρμόζονται. Καί πάλι ὁ ἅγιος Νεκτάριος παρατηρεῖ: «*Σήμερον ἅπασα ἢ ἐπί τῆς συνόδου ἐπιρροή εὐρίσκειται εἰς τάς χεῖρας τῶν ἐξάρχων, αὐτῆς τῆς συνόδου στερουμένης ἰσχύος καί βουλήσεως. Πρὸ 1800 ἐτῶν ἡ Ἐκκλησία διακηρῦττει ὅτι τά τήν πίστιν καί τήν διδασκαλίαν ἀφορῶντα ψηφίσματα πρέπει νά ἔχωσιν ὑπέρ ἑαυτῶν τήν ἠθικὴν ὁμοθυμίαν. Δέν ὑπάρχει παράδειγμα παροχῆς δόγματος τινός (σ.σ. ἢ ἄλλου θεσπίσματος) ἀποδεκτοῦ γενομένου ἐπὶ ἀπλῆ πλειοψηφία*» (ἔ.ἀ. σελ. 102). Καί, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία μας διοικεῖται ἀπό πλαστές συνοδικές εὐκαιριακές πλειοψηφίες, κάτω ἀπό τήν ἐξουσιαστική χειραγώγησις τοῦ ἐκάστοτε Προέδρου της καί τῶν περὶ αὐτόν. Καί αὐτό, μέ ἐπίκλησις τοῦ στ' Κανόνος τῆς Α΄ Οἰκ. Συνόδου, ἐπειδὴ ἐπισφαγίζεται μέ τή φράσι: «*κρατεῖται ἢ τῶν πλειόνων ψῆφος*». Βέβαια, ὄχι μόνο δέν τηρεῖται ὁ Κανόνας αὐτός, ἀλλά διαστρέφεται. Μιά ἀπλή ἀνάγνωσή του πείθει ὅτι ἐπιβάλλει τήν οὐσιαστική ὁμοφωνία τῶν συνέδρων, τῶν «πλειόνων», μετὰ τήν ἀπομόνωσις ὀλίγων, πού μειοψηφοῦν κακοπροαίρετα (δι' οἰκείαν φιλονεικίαν).

Ἡ διοικητικὴ αὐθαιρεσία ἀναπόφευκτα ὀδηγεῖ σέ ἠθικὴ καταρράκωσις μεγάλου μέρους τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ. Ὑπάρχει, π.χ. συνοδικὴ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας μας τοῦ 2005, ἐν ἰσχύι μέχρι σήμερα, πού δημοσιοποιήθηκε καί ὑποβλήθηκε σέ δημόσιες ἀρχές, ὅτι ἡ ὁμοφυλο-

φιλία είναι για τούς Μητροπολίτες «προσωπικό δεδομένο», ἄσχετο πρὸς τὸ λειτούργημά τους, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐλέγχεται δημόσια. Τὸ ἴδιο προφανῶς ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ μοιχεία καὶ γιὰ τὴν πορνεία καὶ γιὰ τὴν κλοπὴ καὶ γιὰ τὸ ψεῦδος καὶ γιὰ τὴ μοχθηρία καὶ ὅλα συλλήβδην τὰ «ἄνθη τοῦ κακοῦ». Καί, βέβαια, ὄχι μόνο γιὰ τούς Μητροπολίτες. Γιατί ὁ ὑπόλοιπος κληρὸς ἢ τὰ ἄλλα δημόσια πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς νὰ ἐξαιρεθοῦν ἀπὸ τὴν «εἰδική» αὐτὴ προστασία; Ὅλο τὸ οἰκοδόμημα φθορᾶς, στὸ ὁποῖο ζοῦμε, θὰ πρέπει, βάσει τῆς συνοδικῆς αὐτῆς ἀποφάσεως, νὰ τεθεῖ ὑπὸ τὴν εἰδικὴ αὐτὴ κάλυψη καὶ προστασία. Ἔχει λεχθεῖ ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἐλήφθη ἐξ ὑφαρπαγῆς. Τοῦτο, ὅμως, ἀποδεικνύει περίτρανα τὸ τεράστιο ἔλλειμμα συνοδικότητος τῆς Ἐκκλησίας μας σήμερα.

Ὁ πιστὸς λαὸς, καταβάλλεται κά-θε προσπάθεια, νὰ μένει μακριὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα. Ὑποθάλπεται ἐντονα ἢ ἄγνωστη στὸ Εὐαγγέλιο θέση ὅτι ἡ Ἐκκλησία συμπυκνώνεται στὸν κληρὸ, κάθε δὲ κριτικὴ ἢ ἐλεγχος κατὰ κληρικῶν καὶ ἐν γένει τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, ἀποτελεῖ ὕβρη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Πολλοὶ πιστοί, εἴτε ἀπὸ πνευματικὴ ἀπλότητα, εἴτε ἀπὸ φόβο μήπως χάσουν τὴν ψυχὴ τους, βρίσκουν καταφύγιο στὴ θέση αὐτὴ καὶ ἀνέχονται κάθε ἀνωμαλία στὴν Ἐκκλησία. Εὐκόλα μπορεῖ νὰ συντάσσονται μὲ θερμούς ἀμύντορες τῆς Ὀρθοδοξίας,

ἀδιαφοροῦν, ὥστόσο, γιὰ τὴν πολιτεία τους, ἂν καὶ πόσο ἀπέχει ἀπὸ ἐκείνη, πού προδιαγράφει ὁ παπισμός, μὲ ὅλες του τίς συνέπειες. Τὰ ἀπαράδεκτα τῆς δικῆς μας αὐλῆς δὲν τοὺς ἀγγίζουσιν. Ἀφίνουν τὴν Ἐκκλησία νὰ ἀνεβαίνει μόνη τὸ Γολγοθᾶ. Δὲν χάνουν, ἴσως, τὴν ψυχὴ τους. Εἶναι κρίμα, ὅμως, νὰ χάνουν τὴν ψυχὴ τους τόσοι ἄλλοι, πού μένουν ἀποίμαντοι.

Ἡ παπικὴ διείσδυση δὲν παρατηρεῖται μόνο στὴ δικὴ μας Ἐκκλησία. Εἶναι φαινόμενο πανορθόδοξο. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς ταλανίζεται ἡ Ὀρθοδοξία σ' ὅλα τὰ μήκη καὶ πλάτη τῆς γῆς. Ἐμεῖς τί νὰ ποῦμε; Ὁ προβληματισμὸς προβάλλει ἐφιαλτικός: Quo vadis Ὀρθοδοξία; δῶρο ἀτίμητο τῶν Πατέρων μας...

Ε. Χ. Οἰκονομάκος

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Δεκαπενθήμερο Δελτίο

Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνημέρωσης

Κωδικός 2360

Ἰδιοκτήτης - Ἐκδότης

ὁ Μητροπολίτης

Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

Διεύθυνση

19011 Αὑλών Ἀττικῆς

Τυπογραφεῖο Κωνσταντίνου Σανιδᾶ

Ἰωαννίνων 6, Μοσχάτο

ISSN 1790-482X